

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Warszawa, dnia 13 listopada 2013 r.

DUS/0700-396-ES/13

P. J. Gidewo
17. 11. 13
9403

14. 11. 13.

5167

Borusewicz

Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu

Stanisław Paweł Karczewski

W odpowiedzi na przesłany przez Pana Marszałka, przy piśmie z dnia 21 października 2013 r. znak: BPS/043-41-1778/13, tekst oświadczenia złożonego przez senatora Stanisława Karczewskiego podczas 41. posiedzenia Senatu RP w sprawie pomocy dla rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji materialnej, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Zgodnie z art. 83 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn.zm.) ubezpieczonym oraz pozostałym po nich członkom rodziny, którzy wskutek szczególnych okoliczności nie spełniają warunków wymaganych w ustawie do uzyskania prawa do emerytury lub renty, nie mogą ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek – podjąć pracy lub działalności objętej ubezpieczeniem społecznym i nie mają niezbędnych środków utrzymania, Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych może przyznać w drodze wyjątku świadczenia w wysokości nieprzekraczającej odpowiednich świadczeń przewidzianych w ustawie.

Jak wynika z powyższego przepisu, przyznanie świadczeń emerytalno-rentowych na podstawie art. 83 ustawy jest możliwe, gdy spełnione są następujące przesłanki:

- wnioskodawca jest lub był osobą ubezpieczoną w rozumieniu ustawy emerytalnej lub jest członkiem rodziny pozostałym po ubezpieczonym,
- nie spełnia warunków ustawowych do uzyskania świadczeń wskutek szczególnych okoliczności,
- nie może podjąć pracy lub innej działalności objętej ubezpieczeniami społecznymi ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek,
- nie posiada niezbędnych środków utrzymania.

Wszystkie przesłanki powinny być spełnione łącznie, a niespełnienie nawet jednej z nich wyklucza możliwość przyznania świadczenia w drodze wyjątku.

Z treści oświadczenia pana senatora Stanisława Karczewskiego wynika, że zainteresowana złożyła wniosek do Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o przyznanie świadczenia w drodze wyjątku i obecnie oczekuje na decyzję. Należy przy tym dodać, że każdy wniosek o przyznanie świadczenia w drodze wyjątku wymaga wszechstronnego zbadania materiału dowodowego, a podjęcie decyzji poprzedza szczegółowa i wnikliwa analiza sprawy w odniesieniu do przesłanek i podstawowych kryteriów określonych w art. 83 w.w. ustawy.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że osoby znajdujące się w trudnej sytuacji bytowej i materialnej mogą uzyskać – po spełnieniu określonych ustawowo warunków – pomoc z zakresu świadczeń rodzinnych jak również świadczenia materialne i niematerialne przyznawane z pomocy społecznej.

Przepisy ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r., Nr 139, poz. 992, z późn. zm.) zapewniają osobom wychowującym dzieci, w tym osobom samotnie wychowującym dzieci, w szczególności prawo do ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego.

Zasiłek rodzinny, przyznawany na podstawie art. 4 ww. ustawy, przysługuje: rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka (tj. osobie faktycznie opiekującej się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka), osobie uczącej się (tj. osobie pełnoletniej uczącej się, niepozostającej na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem orzeczeniem sądowym lub ugoda sądową prawa do alimentów z ich strony).

Zasiłek rodzinny przysługuje do ukończenia przez dziecko: 18 roku życia lub nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności. Celem zasiłku rodzinnego jest częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka.

Aktualnie wysokość zasiłku rodzinnego wynosi miesięcznie: 77 zł na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia, 106 zł na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku życia, 115 zł na dziecko w wieku powyżej 18 roku życia do ukończenia 24 roku życia.

Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do zasiłku rodzinnego uzależnione jest od wysokości dochodu rodziny w przeliczeniu na osobę, albo dochodu osoby uczącej się. Obecnie zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód nie przekracza kwoty 539 zł netto. Od 1 listopada 2014 r. wysokość tej kwoty zostanie podwyższona i będzie wynosiła 574 zł netto. Zgodnie z art.

5 ust. 2 ustawy, w przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 623 zł netto (od 1 listopada 2014 r. 664 zł netto).

Zgodnie z art. 8 ustawy, do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki z tytułu:

- 1) samotnego wychowywania dziecka w wysokości 170 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż 340 zł na wszystkie dzieci. W przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności kwotę dodatku zwiększa się o 80 zł na dziecko, nie więcej jednak niż o 160 zł na wszystkie dzieci;
- 2) wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej w kwocie 80 zł miesięcznie, przysługujący na trzecie i na następne dzieci uprawnione do zasiłku rodzinnego;
- 3) rozpoczęcia roku szkolnego, przyznawany jednorazowo, w wysokości 100 zł na dziecko, w danym okresie zasiłkowym w związku z rozpoczęciem roku szkolnego albo rocznego przygotowania przedszkolnego;
- 4) podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania, w wysokości 90 zł miesięcznie z tytułu zamieszkania w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły lub 50 zł miesięcznie z tytułu dojazdu z miejsca zamieszkania do szkoły;
- 5) opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, który przysługuje w wysokości 400 zł miesięcznie;
- 6) kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego - w wysokości 60 zł na dziecko do ukończenia 5 roku życia i 80 zł miesięcznie na dziecko powyżej 5 roku życia do ukończenia 24 roku życia;
- 7) urodzenia dziecka, przyznawany jednorazowo w wysokości 1.000 zł.

Poza zasiłkiem rodzinnym oraz dodatkami do zasiłku rodzinnego przepisy ustawy o świadczeniach rodzinnych przewidują świadczenia opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych, ich opiekunów i rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne:

- 1) **zasiłek pielęgnacyjny**, zgodnie z art. 16 ustawy, jest świadczeniem opiekuńczym, które przysługuje: niepełnosprawnemu dziecku, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, osobie, która ukończyła 75 lat oraz osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia. Zasiłek pielęgnacyjny jest przyznawany w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności

zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Świadczenie to przysługuje niezależnie od wysokości dochodu rodziny. Aktualnie wysokość zasiłku pielęgnacyjnego wynosi 153 zł;

- 2) **świadczenie pielęgnacyjne**, w myśl art. 17 ustawy, przysługuje z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej: matce albo ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli osoby te nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała: nie później niż do ukończenia 18 roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25 roku życia. Świadczenie pielęgnacyjne jest przyznawane niezależnie od wysokości dochodu rodziny. Wysokość świadczenia pielęgnacyjnego wynosi aktualnie 620 zł miesięcznie. Ustalenie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wyłącza możliwość otrzymania specjalnego zasiłku opiekuńczego;
- 3) **specjalny zasiłek opiekuńczy**, przyznawany od 1 stycznia 2013 r., zgodnie z art. 16a ustawy, przysługuje osobom, na których, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Ustalenie prawa do specjalnego zasiłku opiekuńczego uzależnione jest od wysokości łącznego dochodu rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki, który w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 623 zł netto. Wysokość specjalnego zasiłku opiekuńczego

wynosi 520 zł miesięcznie. Specjalny zasiłek opiekuńczy nie przysługuje w przypadku ustalenia prawa do świadczenia pielęgnacyjnego.

Organem właściwym w sprawach realizacji świadczeń rodzinnych jest właściwy dla miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenia – urząd miasta, gminy lub ośrodek pomocy społecznej. Organ ten jest obowiązany do udzielania wszelkich wiążących informacji na temat świadczeń rodzinnych, zasad ich przyznawania oraz ustalenia, czy w indywidualnej sytuacji dochodowej i rodzinnej dana osoba kwalifikuje się do otrzymania określonych świadczeń rodzinnych.

Ponadto informuję, że narzędziem wsparcia rodzin wielodzietnych na szczeblu samorządowym są tzw. karty rodzin wielodzietnych, w oparciu o które rodzinom wielodzietnym zapewniany jest ulgowy lub bezpłatny dostęp do lokalnych instytucji kultury, sportu, transportu itp. W celu uzyskania szczegółowych informacji na temat występowania tego rodzaju rozwiązań w danej wspólnotie samorządowej, należy zwrócić się do lokalnych władz samorządowych.

W Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej trwają również prace nad ogólnopolską Kartą Dużej Rodziny, na podstawie której rodzinom wielodzietnym przysługiwałyby ulgi transportowe w przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego, w tym zniżki w opłacie za bilet w pociągach Intercity oraz zniżki w dostępie do podległych poszczególnym resortom (przez nie finansowanym albo dofinansowywanym) dóbr i instytucji świadczących usługi dla obywateli (np. muzeów, parków narodowych, rezerwatów przyrody, obiektów i urządzeń sportowo-rekreacyjnych).

Jednocześnie wyjaśniam, że w celu uzyskania dodatkowych informacji na temat dostępnych w indywidualnej sprawie form wsparcia finansowego i pozafinansowego oraz zasad ich udzielania, osoba zainteresowana znajdująca się w trudnej sytuacji materialnej i rodzinnej powinna zgłosić się do właściwego dla miejsca zamieszkania urzędu gminy/miasta lub ośrodka pomocy społecznej.

Ponadto osobom i rodzinom, które nie są w stanie samodzielnie przezwyciężyć trudnych problemów życiowych, pomocy udzielają ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania.

Zasady i tryb udzielania świadczeń z pomocy społecznej uregulowane są w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r. poz. 182, z późn. zm.).

Na podstawie art. 8 w/w. ustawy, prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej ustala się przez porównanie dochodu osoby lub rodziny z odpowiednim kryterium dochodowym. Od dnia 1 października 2012 r. kryterium dochodowym dla osoby samotnie gospodarującej jest dochód nieprzekraczający kwoty 542 zł, a w przypadku rodzin - dochód nieprzekraczający kwoty 456 zł na jedną osobę w rodzinie.

Obok kryterium dochodowego powinien wystąpić co najmniej jeden z powodów wymienionych w art. 7 pkt 2-15 ustawy (np. niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych).

W ustawie o pomocy społecznej wymienia się kilka rodzajów świadczeń pieniężnych:

- **zasiłek stały**, który przysługuje osobom pełnoletnim, niezdolnym do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnym do pracy: samotnie gospodarującym, jeżeli ich dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej (542 zł) oraz osobom pozostającym w rodzinie, jeżeli ich dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie, są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie (456 zł). Sposób ustalania wysokości tego zasiłku określa art. 37 ust. 2 pkt 1,2 ustawy,
- **zasiłek okresowy** przysługujący, w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę niepełnosprawność, bezrobocie, osobom których dochód nie przekracza odpowiedniego kryterium dochodowego. Sposób ustalania wysokości tego zasiłku określa art. 38 ust. 2 pkt 1,2 ustawy,
- **zasiłek celowy**, który może być przyznany w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, w szczególności na pokrycie kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu. Wysokość tego zasiłku nie została w ustawie określona kwotowo. Zależy on od sytuacji danej osoby lub rodziny ale także od możliwości finansowych ośrodka.

Ponadto ośrodki pomocy społecznej oferują wsparcie także w innych formach, np. w formie posiłku. Udzielenie pomocy w tej formie należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym, finansowanym ze środków własnych. Państwo wspiera gminy w realizacji tego zadania, poprzez program rządowy „*Pomoc państwa w zakresie dożywiania*”.

Pomocą w ramach programu objęte są:

- dzieci do 7 roku życia,
- uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej,
- osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji z różnych powodów (np. ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, zdarzenia losowego, sytuacji kryzysowej), w szczególności osoby samotne, w podeszłym wieku, chore lub niepełnosprawne – w oparciu o przyjęte w ustawie kryteria dochodowe. Osoba samotnie gospodarująca może ubiegać się

o bezpłatną pomoc w ramach programu, jeżeli jej dochód nie przekracza kwoty 813 zł, a osoba w rodzinie, jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 684 zł. W przypadku, gdy dochód w rodzinie przekracza kwotę 684 zł, pomoc w formie posiłku może zostać przyznana odpłatnie; warunki odpłatności określa rada gminy w formie uchwały.

Formy pomocy przewidziane programem to:

- **posilek**, ze szczególnym uwzględnieniem posiłku gorącego,
- **zasilek celowy** na zakup posiłku lub zakup żywności (w tym na zakup posiłku dzieciom przebywającym w placówkach oświatowych, gdzie rodzice zobowiązani są do pokrywania kosztów żywienia),
- **świadczenie rzeczowe w postaci produktów żywnościowych.**

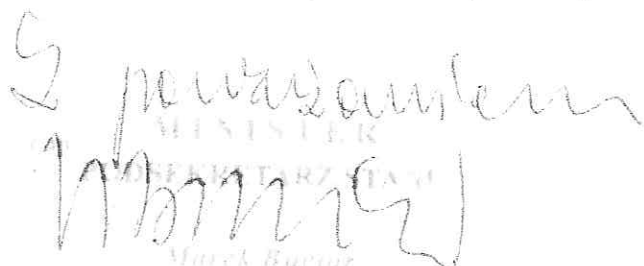
Na podstawie art. 106 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, przyznanie świadczeń z pomocy społecznej następuje w formie decyzji administracyjnej. Od decyzji ośrodka pomocy społecznej przysługuje odwołanie do samorządowego kolegium odwoławczego – zgodnie z pouczeniem zawartym w decyzji.

Ośrodki pomocy społecznej zatrudniają pracowników socjalnych.

Do zadań pracownika socjalnego należy przede wszystkim niesienie pomocy osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Praca pracownika socjalnego prowadzona jest z osobami i rodzinami (bez względu na posiadany dochód) w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej i polega m.in. na udzieleniu pomocy osobie, rodzinie, w uzyskaniu odpowiedniego poradnictwa (prawnego, psychologicznego, rodzinnego), pomocy w załatwianiu spraw urzędowych tych osób w różnych urzędach i instytucjach oraz innych spraw, które mogą przyczynić się do rozwiązania powstałych problemów życiowych i poprawy sytuacji danej osoby czy rodziny.

W związku z powyższym proponuję, aby w celu uzyskania wsparcia w rozwiązaniu trudnych problemów życiowych opisanej rodziny, rodzina ta zgłosiła się do ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania.

Każda sprawa rozpatrywana jest w ośrodku indywidualnie. Pracownik socjalny obowiązany jest do przeprowadzenia szczegółowego rozpoznania sytuacji konkretnej rodziny i zaproponowania odpowiedniej formy pomocy.

 DEKRETARZ GMINY
 Marek Bucior